

SPIS RZECZY

Wstęp	5
Część pierwsza	
ZIEMIA I LUDZIE	7
Rozdział I	
ROZNOBODNOŚĆ ŚWIATA KAROLIŃSKIEGO	9
Geografia epoki karolińskiej — 9. Ludność przygraniczna — 11. Francja — 12. Odrębności językowe — 14. Różnorodność ustawodawstwa — 15	
Rozdział II	
PODRÓŻE W EPOCE KAROLINGÓW	19
Wędrowki królów — 19. Podróże ludzi możnych — 20. Drogi lądowe — 22. Przejście przez Alpy — 23. Przeprawy przez rzeki — 24. Drogi wodne — 25	
Rozdział III	
PEJZAŻ KAROLIŃSKI: SZMER LASU	28
Las — 28. Walka z dzikimi zwierzętami — 29. Las jako schronienie — 30. Człowiek i przyroda — 31	
Rozdział IV	
PEJZAŻ MIEJSKI	33
W północnej Italii — 33. Rzym — 34. Francja — 36. Biskup i miasto — 36. Porty — 38	
Rozdział V	
OSIEDLA PRZYKLASZTORNE	39
Plan opactwa Sankt Gallen — 39. Inne osiedla przyklasztorne — 42. Ludność osiedli przyklasztornych — 43	
Rozdział VI	
PAŁACE KAROLIŃSKIE	45
Rezydencje i pałace — 45. Pałac w Akwizgranie — 46. Inne pałace — 49	
Rozdział VII	
LUDNOŚĆ PAŃSTWA KAROLIŃSKIEGO	50
Przybliżone dane demograficzne — 50. Śmiertelność — 51. Ograniczanie urodzin — 52. Swoboda seksualna — 54. Chrystianizacja małżeństwa — 56	
Część druga	
ARYSTOKRACI I LUD	59
Rozdział I	
ZYCIE ARYSTOKRACJI	61
Ród arystokratyczny — 61. Małżeństwa wśród arystokracji — 63. Obowiązek służenia radą — 65. ...I dochowanie wierności — 66	
Rozdział II	
BOGACTWO ARYSTOKRACJI	68

Dobra ziemskie — 68. Zarządzanie włościami — 69. Troska o zapasy żywności — 70. Majątek ruchomy duchowieństwa — 71. Skarby ludzi świeckich — 72

Rozdział III

ZYCIE MOŻNYCH PANÓW ŚWIECKICH. SPORT I WOJNA 75
Wychowanie sportowe — 75. Wojna — 77. Stan świecki — 81

Rozdział IV

ARYSTOKRACJA DUCHOWNA 83
Biskupi i opaci — 83. Życie światowe — 84. Próby reformy — 86

Rozdział V

ZYCIE NA DWORZE 88
Urzędy dworskie — 88. Król i magnaci — 90. Rozrywki — 92. Kobiety na dworze — 94. Duch kastowy wśród arystokracji — 95

Rozdział VI

LUD EPOKI KAROLINSKIEJ 97

1. Chłopi 98

Drobni posiadacze — 98. Dzierżawcy i najemnicy — 99. Czynnoscownicy w wielkich posiadłościach — 100. Powinności, czynsze i pańszczyzna — 101. Wieś — 102. Duchowny wiejski — 104. Bunty chłopskie — 105

2. Kupcy 106

Targi lokalne i jarmarki — 106. Kupcy zawodowi — 108. Kupcy z północy i z obszaru śródziemnomorskiego — 109. Handel niewólnikami — 110. Handel. Ceny — 111. Miary i wagi — 114. Pieniądz — 115

3. Żydzi 119

Rola Żydów — 119. Tolerancja wobec Żydów — 120. Żydzi a chrystianizm — 121

Część trzecia

METODY PRACY I ZAJĘCIA GOSPODARSKIE 123

Rozdział I

METODY PRACY NA ROLI 125

Karolingowie i świat pracy — 125. Kalendarz rolniczy — 126. Orka, siewy, żniwa — 127. Młyn — 129. Wydajność gleby — 130. Karczowanie — 130. Uprawy trudne: winnice, ogrody warzywne, sady — 131. Hodowla — 133

Rozdział II

METODY PRACY RZEMIEŚLNICZEJ 136

Rodzaje rzemiosła — 136. Kowal — 138. Złotnictwo — 140

Rozdział III

SZTUKA BUDOWANIA 142

Budowle drewniane i kamienne — 142. Prace wstępne — 143. Technika budowlana — 144. Zdobienie — 145. Jak długo trwała budowa? — 147

Rozdział IV

URZĄDZENIE DOMU. UBIORY 148

1. Sprzęty domowe 148

Sale i dormitoria — 148. Kuchnia i naczynia — 149

2. Ubiory 150

Ubiór ludu i zakonników — 150. Stroje arystokratów — 151. Wyrób odzieży — 152. Ubiory z obcych krajów — 153

Rozdział V	
OŚWIECENIE, OGRZEWANIE, PIELĘGNACJA CIAŁA	155
1. Oświecenie i ogrzewanie mieszkań	155
Oświecenie — 155. Ogrzewanie — 156	
2. Higiena i pielęgnacja ciała	157
Kąpiele, puszczanie krwi, zioła lecznicze — 157. Dietetyka — 158. Medycyna — 159	

Rozdział VI	
POTRAWY I NAPOJE	160
Każdy żywi się, jak może — 160. Główne artykuły żywnościowe — 161. Napoje — 163	

Część czwarta	
WIARA I KULTURA	167

Rozdział I	
WIERZENIA I CHARAKTER RELIGII	169
Pogaństwo i jego przeżytki — 169. Magia i czary — 171. Astrologia — 173. Cud w epoce karolińskiej — 175	

Rozdział II	
KSZTAŁCENIE DUCHOWNYCH I KRZEWIENIE OŚWIATY WŚRÓD LUDU	177
1. Kształcenie duchowieństwa	177
Polityka szkolna Karola Wielkiego — 177. Polityka szkolna za następców Karola Wielkiego — 178. Program kształcenia duchownych — 179. Egzaminy — 181	
2. Nauczanie chrześcijańskie ludu	183
Chrzest i nauczanie dzieci — 183. Kaznodziejstwo — 184	

Rozdział III	
KULTURA NAJWYŻSZYCH WARSTW SPOŁECZNYCH	188
1. Pionierzy odnowy	188
Cudzoziemcy — 188. Rola dworu — 190	
2. Źródła odnowy	191
Skrytoria — 191. Biblioteki — 194	
3. Życie codzienne w szkołach	195
Metody nauczania — 195. Profesorowie — 197. Uczniowie przy pracy — 198. Nauczanie stopnia średniego — 203	
4. Uczeń przy pracy	203
5. Wykształceni ludzie świeccy	206

Rozdział IV	
CYWILIZACJA LITURGII	211
Odrodzenie się liturgii — 211. Święty obszar — 212. Święte przedmioty — 213. Sprawa wizerunków — 214. Święty czas — 215. Śpiew liturgiczny — 216. Msza — 217. Pokuta — 218. Święta liturgiczne — 220. Bractwa modlitwy — 221	

Część piąta	
W POSZUKIWANIU OBRONCÓW	226

Rozdział I	
TRUDNE WARUNKI EGZYSTENCJI	227

Rozdział V	
OSWIECENIE, OGRZEWANIE, PIELĘGNACJA CIAŁA	155
1. Oświecenie i ogrzewanie mieszkań	155
Oświecenie — 155. Ogrzewanie — 156	
2. Higiena i pielęgnacja ciała	157
Kąpiele, puszczanie krwi, zioła lecznicze — 157. Dietetyka — 158. Medycyna — 159	

Rozdział VI	
POTRAWY I NAPOJE	160
Każy żywi się, jak może — 160. Główne artykuły żywnościowe — 161. Napoje — 163	

Część czwarta	167-187
WIARA I KULTURA	167

Rozdział I	
WIERZENIA I CHARAKTER RELIGII	169
Pogaństwo i jego przeżytki — 169. Magia i czary — 171. Astrologia — 173. Cud w epoce karolińskiej — 175	

Rozdział II	
KSZTAŁCENIE DUCHOWNYCH I KRZEWIENIE OŚWIATY WŚRÓD LUDU	177
1. Kształcenie duchowieństwa	177
Polityka szkolna Karola Wielkiego — 177. Polityka szkolna za następców Karola Wielkiego — 178. Program kształcenia duchownych — 179. Egzaminy — 181	
2. Nauczanie chrześcijańskiego ludu	183
Chrzest i nauczanie dzieci — 183. Kaznodziejstwo — 184	

Rozdział III	
KULTURA NAJWYŻSZYCH WARSTW SPOŁECZNYCH	188
1. Pionierzy odnowy	188
Cudzoziemcy — 188. Rola dworu — 190	
2. Źródła odnowy	191
Skryptoria — 191. Biblioteki — 194	
3. Życie codzienne w szkołach	195
Metody nauczania — 195. Profesorowie — 197. Uczniowie przy pracy — 198. Nauczanie stopnia średniego — 203	
4. Uczeń przy pracy	203
5. Wykształceni ludzie świeccy	206

Rozdział IV	
CYWILIZACJA LITURGII	211
Odrodzenie się liturgii — 211. Święty obszar — 212. Święte przedmioty — 213. Sprawa wizerunków — 214. Święty czas — 215. Śpiew liturgiczny — 216. Msza — 217. Pokuta — 218. Święta liturgiczne — 220. Bractwa modlitwy — 221	

Część piąta	
W POSZUKIWANIU OBROŃCÓW	225

Rozdział I	
TRUDNE WARUNKI EGZYSTENCJI	227

Żebractwo i bandytyzm — 227. Dzikość obyczajów — 230. Najazdy Normanów — 230. Normanowie, dopust Boży — 232. Kto jest „ubogim”? — 233

Rozdział II

OBROŃCY ŚWIECCY 235

1. Sądy królewskie 235

Król-sędzia — 235. Wymiar sprawiedliwości — 236

2. Wzajemna pomoc i patronat 239

Zbiorowa pomoc wzajemna — 239. Więzi międzyludzkie. Zdobywanie przyjaciół — 240. Wybór seniora — 241

Rozdział III

POMOC KOŚCIOŁA I ŚWIĘTYCH 244

1. Pomoc Kościoła 244

Kościół broni słabych... — 244. ...I starców — 245. Udzielanie gościny — 246

2. Pomoc świętych i ich relikwii 247

Kult świętych — 247. W poszukiwaniu relikwii — 249. Przenoszenie relikwii — 251. Czego oczekiwano od świętych? — 253. Fałszerstwa — 255

3. Pielgrzymki 256

Pielgrzymi — 256. Słynne miejsca pielgrzymek — 257. Pielgrzymki do Italii — 258. Pielgrzymki na Wschód — 259

Chronologia od połowy wieku VIII do końca wieku IX 261

Noty bibliograficzne 265

Przypisy 267

Spis ilustracji 296